VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Oppivelvollisuuden laajentaminen lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen näkökulmasta

Opetus- ja kulttuuriministeriön webinaari 9.2.2021

Piritta Sirvio, hallitusneuvos
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppivelvollisuuden laajentaminen

OPPIVELVOLLISUUDEN SUORITTAMINEN

Oppivelvollisuuslain tavoitteet (1 §)

- Turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys
  - perusopetukseen päättyvä oppivelvollisuus ei enää vastaa nykyajan osaamisvaatimuksia
- Edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti
- Nostaa koulutus- ja osaamistasoa
  - noin 16 % ikäluokasta jää tällä hetkellä ilman toisen asteen tutkintoa
- Kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa
  - jokaiselle nuorelle taataan toisen asteen tutkinto,
- Lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia
- Tavoitteena myös työllisyysasteen nostaminen

Uudistuksen voimaantulo

- Lait vahvistettu 30.12.2020
- Hakeutumisvelvoite voimaan 1.1.2021
  - myös perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu
- Oppivelvollisuuslaki ja maksuttomuus voimaan 1.8.2021
- Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus 1.8.2022 alkaen
  - yhdistetään perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA) ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA)

Keskeiset lait

- Oppivelvollisuuslaki (1214/2020)
- Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (1215/2020)
- Laki lukiolain muuttamisesta (1217/2020)
- Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (1218/2020)
- Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (1220/2020)
- Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta (1221/2020)
- Laki koulumatkatukilain muuttamisesta (1223/2020)
- Laki ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta (1224/2020)
- Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 ja 9 §:n muuttamisesta (1225/2020)

Keitä uudistus koskee?

- Nuoria, jotka suorittavat perusopetuksen oppimäärää oppivelvollisina 1.1.2021 tai sen jälkeen
    - jos perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai nykyinen oppivelvollisuus on päättynyt ennen tätä ajankohtaa, henkilö ei ole oppivelvollisuuslain piirissä
    - tällä hetkellä perusopetuksen lisäopetuksessa tai VALMA-koulutuksessa olevat eivät kuulu laajennetun oppivelvollisuuden piiriin
- Oppivelvollisuus ja maksuttomuus vastinparina
    - jos henkilö ei ole oppivelvollisuuslain piirissä, ei hänellä ole myöskään oikeutta maksuttomaan toisen asteen koulutukseen

Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättyminen (2 §)

- Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia
  - vakinainen asuminen kotikuntalain mukaisesti
  - opiskelutarkoituksessa tai muutoin tilapäisesti Suomessa oleskelevat eivät ole oppivelvollisia (ei myöskään oikeutetta maksuttomaan toisen asteen koulutukseen)
- Oppivelvollisuus alkaa nykytilaa vastaavasti sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta
  - poikkeuksena pidennetty oppivelvollisuus, jolloin oppivelvollisuus alkaa vuotta aikaisemmin
- Oppivelvollisuus päättyy, kun
  - täyttää 18 vuotta TAI
  - kun suorittaa toisen asteen tutkinnon (ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto)

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen jälkeen (4 §)

- Lukiokoulutuksen oppimäärä
  - nuorten tai aikuisten oppimäärä
  - ei pelkät aineopinnot
- Ammatillinen perustutkinto tai ammattitutkinto
  - HOKS laadittava siten, että suunnitelman mukainen ammatillisen tutkinnon suorittamisaika on enintään neljä vuotta (AKL 44 §)
  - pelkät tutkinnon osat, jos ei valmiuksia koko tutkinnon suorittamiseen
- Ylioppilastutkinto

Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös (4 §)

- Nivelvaiheen koulutuksissa lv. 2021-22
  - perusopetuksen lisäopetus (kymppiluokka)
  - ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA)
  - lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA)
- Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (TUVA)
  - uusi koulutuskokonaisuus 1.8.2022 lähtien
- Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa
  - OPH:n opetussuunnitelman perusteet 1.8.2021 lukien
- Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA)
  - vaikeimmin vammaiset

Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös, erityistilanteet (4 ja 5 §)

- 17-vuotiaat, joilla ei suoritettuna perusopetuksen oppimäärää
  - Perusopetuksen suorittaminen päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään sen lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta. (POL 26 § 1 mom)
  - aikuisten perusopetus (oppivelvollisuutta ei voi jatkaa ns. lasten perusopetuksessa)
  - nivelvaiheen tai tutkintotavoitteinen koulutus, jos otetaan opiskelijaksi (opiskelijaksi ottamisen edellytysten mukaisesti)
- Maahanmuuttajat, joilla puutteellinen kielitaito
  - aikuisten perusopetus, vaikka oppimäärä olisi jo suoritettu (luku- ja kirjoitustaidon opetus)
  - kansanopistojen koto-koulutukset
- Saamelaiset Saamelaisalueen koulutuskeskuksen lukuvuosikoulutuksissa
- Vastaavassa koulutuksessa ulkomailla (rajaseudut) tai Ahvenanmaalla

Opintojen riittävä edistyminen (6 §)

- Oppivelvollisuuteen kuuluvien opintojen tulee edistyä oppivelvollisen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti
  - otetaan huomioon yksilölliset tavoitteet ja valmiudet
- Koulutuksen järjestäjällä velvollisuus ilmoittaa huoltajalle, jos oppivelvollisen opinnot eivät edisty riittävästi
- Jos oppivelvollisen huoltaja tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, hänet voidaan tuomita sakkoon oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä
- Oppivelvolliselle itselleen ei aseteta sanktioita oppivelvollisuuden laiminlyönnistä

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen (7 §)

- Oppivelvollisella on oikeus keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen määräajaksi
  1. oppivelvollisuuden suorittamisen estävän pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi
  2. äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan ajaksi (käytännössä vanhempainrahakausi)
  3. vähintään kuukauden kestävän tilapäisen ulkomailla oleskelun ajaksi, jos oppivelvollinen osallistuu oppivelvollisuuden suorittamista vastaavaan koulutukseen ulkomailla tai hänen muutoin voidaan katsoa suorittavan oppivelvollisuutta ulkomailla oleskelun aikana
  4. oppivelvollisuuden suorittamisen estävän elämäntilanteeseen liittyvän muun painavan syyn vuoksi
- Oppivelvollisuuden suorittaminen voidaan keskeyttää toistaiseksi, jos 1. kohdassa tarkoitettu este on luonteeltaan pysyvä

Keskeyttämispäätös

- Oppivelvollisuuden keskeyttämistä koskeva päätös tehdään aina oppivelvollisen tai hänen huoltajansa/laillisen edustajansa **hakemuksesta**
- Keskeyttämisestä päättää
  - koulutuksen järjestäjä
  - asuinkunta, jos oppivelvollinen ei ole minkään opetuksen/koulutuksen järjestäjän opiskelija
- Määräajan pituus
  - lähtökohtaisesti olosuhteen keston ajaksi
  - määräajan päättymisen jälkeen tarkastetaan tilanne
  - keskeytysjaksoa mahdollisuus jatkaa

Keskeyttämispäätöksen yhteydessä huomioitavaa

- Oppivelvollisuuslain säännös korvaa oppivelvollisten osalta säännökset opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämistä (LukioL 23 §, AKL 96 §)
- Ennen päätöksen tekemistä tulee selvittää, onko oppivelvollisuuden suorittaminen 1. ja 4. kohdassa (sairaus/vamma, vaikea elämäntilanne) tarkoitetuissa tilanteissa mahdollista yksilöllisten valintojen, yksilöllistämisen, välttämättömien tukitoimien tai kohtuullisten mukautusten avulla
- Muutoksenhakuoikeus (OVL 24 §)
  - oikaisuvaatimus AVI, 14 pv päätöksen tiedoksisaannista
  - oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä valitusoikeus hallinto-oikeus
  - valitusluvalla KHO
- Keskeyttämisperusteet koskevat kaikkea oppivelvollisuuskoulutusta, myös perusopetusta

Oppivelvollisuuden suorittaminen opetukseen osallistumatta

- Lukiolain mukainen erityinen tutkinto (LukioL 36 § 2 ja 3 mom)
  - oppivelvollisen otettava yhteyttä lukioon, jossa haluaa suorittaa erityisen tutkinnon kokeet
  - oppivelvollisen laadittava henkilökohtainen opiskelusuunnitelma
  - kokeet vastaanottava koulutuksen järjestäjä ohjaus- ja valvontavastuussa
  - oppivelvollisen suoritukset ilmoitetaan rahoituksen perusteeksi (RahoitusL 24 § 9 mom ja Vna opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 20 §)
- Ammatillisessa koulutuksessa voi osallistua suoraan näyttöihin
  - oppivelvollisen otettava yhteyttä koulutuksen järjestäjään, jossa haluaa suorittaa ammattiosaamisen näytöt
  - laaditaan HOKS (oppivelvollinen vastaa itse osaamisen hankkimisesta)
  - näytöt järjestävä koulutuksen järjestäjä ohjaus- ja valvontavastuussa
  - suoritukset ilmoitetaan normaalisti rahoituksen perusteeksi

Oppivelvollisen määräaikainen erottaminen (8 §)

- Oppivelvollinen voidaan kurinpitotoimena erottaa määräaikaisesti enintään **3 kk** ajaksi (LukioL 41 §, AKL 85 §)
  - muut kuin oppivelvolliset enintään 1 vuoden ajaksi
- Koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja huoltajan kanssa laatia **suunnitelma** oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana
  - oppivelvollisen tulee suunnitelman mukaisesti edistää opintojaan itsenäisesti tai muissa oppimisympäristöissä kuin oppilaitoksessa tai työpaikalla
  - oikeus saada sellaista **opetusta ja ohjausta**, joka mahdollistaa opintojen etenemisen suunnitelman mukaisesti
  - oikeus **opiskeluhuollon palveluihin**
- Oppivelvollinen opiskelija ilmoitetaan määräaikaisen erottamisen aikana **rahoituksen** perusteeksi

Oppivelvollisen määräaikainen erottaminen

- Mitä jos oppivelvollinen ei noudata laadittua suunnitelmaa määräaikaisen erottamisen aikana?
- Katsotaan **eronneeksi**, jos oppivelvollinen ilman perusteltua syytä ei osallistu suunnitelman laadintaan tai olennaisesti laiminlyö laaditun suunnitelman noudattamisen
  - ennen eronneeksi katsomista **ilmoitusvelvollisuus**: koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, mikäli hän ei noudata pykälässä säädettyjä velvoitteita
  - ilmoitus asuinkunnalle, jos katsotaan eronneeksi

OHJAUS- JA VALVONTAVASTUUT

Huoltajan valvontavastuu

- Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuuden. (9 §)
- Huoltaja, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö 9 §:ssä säädetyn velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, on tuomittava *oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä* sakkoon. (22 §)
    - valvontavastuun laiminlyönnin arvioinnissa otettava huomioon huoltajan tosiasialliset mahdollisuudet valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, esim. oppivelvollisen ikä, itsenäinen asuminen
    - lastensuojeluilmoitus, tutkintapyyntö poliisille
- Oppivelvolliselle itselleen ei ole asetettu sanktioita oppivelvollisuuden laiminlyönnistä.

Hakeutumisvelvollisuus ja sen ohjaus- ja valvontavastuu

- Hakeutumisvelvollisuus perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen (10 §)
  - 9. luokan keväällä
  - nivelvaiheen koulutuksen päättyessä
  - muutoin, jos ilman opiskelupaikkaa (esim. keskeyttänyt opinnot)
- Perusopetuksen ja nivelvaiheen koulutuksen järjestäjällä hakeutumisvelvoitteen ohjaus- ja valvontavastuu, joka päättyy (11 §)
  - kun oppivelvollinen aloittanut jatko-opinnoissa (pelkkä opiskelupaikan saaminen tai vastaanottaminen ei riitä)
  - elokuun loppupuolella vuosittain päätettävänä oppivelvollisuuden ”tarkistuspäivänä”
  - kuukauden kuluttua opintojen päättymisestä, jos perusopetus tai nivelvaiheen koulutus päättyy muuna ajankohtana kuin kevätlukukauden lopussa

Oppivelvollisen tilanteen selvittäminen hakeutumisvaiheessa (11 §)

- Koulutuksen järjestäjä selvittää oppivelvollisen hakeutumista ja opintojen aloittamista koskevat tiedot valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa tarkoitettuihin **rekistereihin** tallennettujen tietojen perusteella
  - opiskelijavalintarekisteri
  - opetuksen ja koulutuksen tietovaranto (KOSKI)
  - uusi VALPAS-palvelu
- Oppivelvollisen tulee koulutuksen järjestäjän **pyynnöstä** toimittaa selvitys hakeutumisesta ja opintojen aloittamisesta, jos tiedot eivät käy ilmi rekistereistä
- Ilmoitus oppivelvollisen asuinkunnalle, jos oppivelvollinen ohjaus- ja valvontavastuun päättyessä ilman opiskelupaikkaa (ei ole aloittanut opintoja)

Ohjaus- ja valvontavastuu opintojen aikana (12 §)

- Ohjaus- ja valvontavastuu
  - alkaa, kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa
  - päättyy, kun oppivelvollisen opiskeluoikeus tai oppivelvollisuus päättyy
- Seurattava oppivelvollisen opintojen edistymistä
  - ilmoitettava huoltajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti
  - selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys
  - tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin (sosiaali- ja terveyspalvelut, nuorisotoimen palvelut, kuntoutuspalvelut)

Jos oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa (12 §)

- Selvitettävä yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa kanssa mahdollisuudet suorittaa opintoja muussa oppimisympäristössä tai hakeutua muuhun koulutukseen
  - esim. työpajatoiminta oppimisympäristönä
  - tarvittaessa vaihtoehdot selvitetään yhteistyössä toisen koulutuksen järjestäjän kanssa
  - selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys
  - tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin (sosiaali- ja terveyspalvelut, nuorisotoimen palvelut, kuntoutuspalvelut)

Opintojen laiminlyönti lukiolaki 24 §

- Opiskeluoikeutensa menettää myös sellainen opiskelija, joka pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja.
  - Oppivelvollisen katsotaan menettäneen opiskeluoikeutensa **viimeistään kuukauden kuluessa** siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen.
  - Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koulutuksen järjestäjän tulee **ilmoittaa** oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, mikäli hän ei osallistu opetukseen.

Opintojen laiminlyönti ammatillinen koulutus (AKL 97 §)

- Opiskelija katsotaan eronneeksi, jos on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen ja näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä.
  - Oppivelvollinen katsotaan eronneeksi **viimeistään kuukauden kuluessa** siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen taikka näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen.
  - Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koulutuksen järjestäjän tulee **ilmoittaa** oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, mikäli hän ei osallistu henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen taikka näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen.

Oppivelvollisen eronneeksi katsominen (13 §)

- Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koskevan päätöksen tekemistä **selvitettävä**, onko oppivelvollinen aloittanut uudet opinnot
  - rekisteritiedot tai pyydetään tieto opiskelijalta itseltään
- Jos ei aloittanut uusia opintoja
  - katsotaan eronneeksi
  - ilmoitus asuinkunnalle
- Oma eroamisilmoitus
  - oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi oman ilmoituksen perusteella **vain silloin**, jos oppivelvollinen on aloittanut uudet opinnot

Asuinkunta

- Mikä on asuinkunta?
  - tosiasiallinen asuinkunta, voi jossain tilanteissa olla eri kuin kotikunta
  - kotikunta, jos ei muuta selvitystä (esim. oppilaitokseen ilmoitetut osoitetiedot)
- Mikä taho asuinkunnassa vastuussa?
  - oppivelvollisuuslaissa ei määritellä, mikä taho asuinkunnassa vastaa oppivelvollisuuslaissa tarkoitetuista ohjaus- ja valvontatehtävistä
  - kukin kunta päättää itse, miten ohjaus ja valvonta kunnassa järjestetään
  - ilmoitukset VALPAS-palvelun kautta

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

- Alkaa, kun oppivelvollisen asuinkunnalle on tehty oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu ilmoitus vailla opiskelupaikkaa olevasta tai opintonsa keskeyttäneestä oppivelvollisesta
- Päättyy, kun oppivelvollinen on aloittanut koulutuksessa
  - ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy koulutuksen järjestäjälle
- Lisäksi aina viimesijainen vastuu, jos ei ole säädetty muun tahon tehtäväksi
  - perusopetuksen kotiopetuksessa olevat
  - Suomeen juuri muuttaneet nuoret, jotka eivät vielä koulutuksen piirissä

Asuinkunnan tehtävät

- Nuoren kokonaistilanteen ja tuen tarpeen selvittäminen
  - yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa
- Ohjataan
  - hakeutumaan soveltuvaan koulutukseen
  - tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin
  - tarvittaessa hakemaan oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä (jos ei koulukuntoinen)
- Opiskelupaikan osoittaminen

Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle

- Ilmoitusvelvollisuuksia koskeva sääntely muuttuu (Nuorisolaki 11 §)
- Jatkossa koulutuksen järjestäjän **on luovutettava tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta**, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa
- Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten
  - opetuksen järjestäjä perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin
  - koulutuksen järjestäjä oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa

Opiskelupaikan osoittaminen (15 §)

- Asuinkunnan tehtävä
- **Kahden kuukauden kuluttua** ilmoituksen saapumisesta
  - 2 kk aikaa tilanteen selvittämiseen ja vapaaseen hakeutumiseen
- Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa
  - lv. 2021-22 nykyiset nivelvaiheen koulutukset (26 §)
- Opiskelupaikka osoitetaan **lähimmästä soveltuvasta oppilaitoksesta**
  - asuinkunnalla ei koulutuksen järjestämisvelvollisuutta
  - voi olla toisen kunnan alueella sijaitseva oppilaitos (tuva-koulutuksen järjestämislupa)
  - asuinkunnan oma tuva-koulutus

Opiskelupaikan osoittamisessa otetaan huomioon

- Alueen koulutustarjonta
- Oppivelvollisen kodin ja oppilaitoksen välinen etäisyys ja kulkuyhteydet
- Erityisen tuen tai vaativan erityisen tuen tarve
  - jos oppivelvollisella arvioidaan olevan vaativan erityisen tuen tarve, osoitetaan opiskelupaikka tällaisen järjestämisluvan mukaisessa koulutuksessa
- Oppivelvollisen henkilökohtaiset toiveet
- Suomen- tai ruotsinkielisessä koulutuksessa
  - perusopetuksen opetuskieli tai henkilökohtaiset toiveet ja valmiudet

Mitä opiskelupaikan osoittaminen tarkoittaa koulutuksen järjestäjän kannalta?

- **Tärkeää alueellisten toimintamallien rakentaminen!**
- TUVA-koulutuksen valtakunnallisen verkoston luominen (OKM:n järjestämisluvat)
  - nykyiset VALMA-luvat säilyvät
  - lukiokoulutuksen järjestäjien ja muiden uusien järjestäjien haettava TUVA-koulutuksen järjestämislupaa (haku keväällä 2021)
  - yksityiset perusopetuksen järjestäjät voivat järjestää lisäopetuksen järjestämisluvan perusteella 31.7.2025 saakka
  - kunnat voivat järjestää vapaaehtoisesti (ilman järjestämislupaa)

Velvollisuus ottaa vastaan osoitettu opiskelija

- Koulutuksen järjestäjän otettava vastaan sille osoitettu oppivelvollinen, jos TUVA/TELMA järjestämislupa
- Koulutuksen järjestäjää kuullaan ennen opiskelupaikan osoittamista
  - opiskelijan tuen tarve (vaativa erityinen tuki)
  - vapaiden opiskelupaikkojen tilanne

TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEN MAKSUTTOMUUS

Toisen asteen koulutuksen maksuttomuus

- Oppivelvollisuutta laajennettaessa laajenee opiskelijan oikeus maksuttomaan toisen asteen koulutukseen.
- Opiskelijalle maksuttomia
  - opetus ja päivittäinen ruokailu (nykytila)
  - opetuksessa tarvittavat oppikirjat ja muut materiaalit
  - opetuksessa tarvittavat työvälineet, -asut ja -aineet
  - lukion oppimäärän päätteeksi suoritettavan ylioppilastutkinnon suorittamiseksi edellytettävät 5 koetta sekä niiden osalta hylättyjen kokeiden uusiminen
  - vähintään seitsemän kilometrin pituiset koulumatkat (toteutetaan nykyisen koulumatkatukijärjestelmän puitteissa)
  - joissakin erityistapauksissa myös majoitus- ja matkakustannukset (lähin oppilaitos yli 100 km)

Maksuttomuusaika (16 §)

- Sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta
  - tämän aikarajan sisällä sallitaan opiskelupaikan vaihto, nivelvaiheen koulutukseen osallistuminen ym.
- Oikeus päättyy, kun toisen asteen tutkinto suoritettu
  - kaksoistutkintoa suorittavilla, kun molemmat tutkinnot on suoritettu (aina kuitenkin pääsäännön mukaan sen kalenterivuoden lopussa, jolloin täyttää 20 vuotta)
- Kuka kuuluu maksuttomuuden piiriin?
  - ”on tai on ollut oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu oppivelvollinen”
  - ei koskaan opinnoissa, jotka on aloitettu sen kalenterivuoden jälkeen, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta

Maksuttomuuden pidentäminen ilman hakemusta (16 §)

- Pidennetään niiden ajanjaksojen perusteella, jolloin perusopetuksen jälkeiset opinnot olleet keskeytyneinä
  - oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämispäätös (OVL 7 §)
  - LukioL/AKL säännökset opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä
  - kuitenkin enintään yhden vuoden ajan, jos keskeyttämisperusteena tilapäinen ulkomailla oleskelu tai koulutuslakien mukainen ”muu perusteltu syy”
- Jos koulutuksen järjestäjä on tehnyt oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä tai opintojen väliaikaista keskeyttämistä koskevan päätöksen, maksuttomuutta näissä opinnoissa pidennetään ilman hakemusta

Maksuttomuuden pidentäminen hakemuksesta (16 §)

- Voidaan pidentää enintään yhden vuoden ajan, jos opiskeluajan pidentymisen syynä on:

  1) terveydellisiin tai muihin painaviin syihin liittyvä opiskelualan vaihto

  2) oppimisvaikeudet

  3) perusopetuksen jälkeisen valmentavan tai valmistavan koulutuksen suorittaminen

  4) perusopetuksen oppimäärän suorittamisen viivästyminen.

- Maksuttomuuden pidentämisestä päättää opiskelijan hakemuksesta se koulutuksen järjestäjä, jonka opintojen aikana opiskelija hakee maksuttomuuden pidentämistä.

Maksuttomuuden laajuus (17 §)

- Opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet ovat opiskelijalle maksuttomia.
- Maksuttomia eivät kuitenkaan ole erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavat opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetut soittimet, urheiluvälineet tai muut vastaavat välineet ja tarvikkeet, joita opiskelija voi käyttää myös muutoin kuin opetuksen yhteydessä.
- Opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkistä, vierailuista, tapahtumista ja muista vastaavista toiminnoista voidaan periä kohtuullisia maksuja.

Maksuttomuuden rajanvetoa

- Tapauskohtainen soveltamiskäytäntö ja oikeuskäytäntö
  - UKK-palsta minedu.fi
- **Opetus on aina maksutonta**
- Kuuluvat maksuttomuuden piiriin
  - sertifikaatit ja viranomaismaksut (esim. hygieniapassi, tulityökortti), jos tutkinnon suorittamisen edellytyksenä
- Vapaaehtoiset opintoretket, voi periä maksuja
  - matka- ja majoituskustannukset, myös ulkomaan matkat
  - retkien pääsyliput
- Aina oltava vaihtoehto suorittaa tutkinto täysin maksuttomasti

Maksuttomuus ja oikeusturva

- OVL 17 § 3 mom:
  Koulutuksen järjestäjän tulee antaa oppimateriaalien sekä työvälineiden, -asujen ja –aineiden maksuttomuutta sekä opintoja täydentävistä toiminnoista perittäviä maksuja koskeva hallintolain mukainen hallintopäätös (vain) silloin, jos opiskelija sitä kirjallisesti tai suullisesti pyytää.
- Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Opetushenkilöstön kuuleminen (18 §)

- Koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opetushenkilöstöä ennen oppimateriaalien sekä työvälineiden, -asujen ja -aineiden hankkimista
- Opetushenkilöstön vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen

Koulumatkojen maksuttomuus - periaatteet

- Kelan koulumatkatukijärjestelmän puitteissa
  - jatkossakin koulumatkatuki haetaan ja myönnetään Kelasta
- Kunnalla tai koulutuksen järjestäjällä **ei velvollisuutta** koulukuljetuksen järjestämiseen
  - koulutuksen järjestäjä **voi vapaaehtoisesti järjestää koulukuljetuksen**
  - koulumatkatuki maksetaan koulutuksen järjestäjälle, jos opiskelijalla oikeus koulumatkatukeen
- Ei merkitystä sillä, onko hakeutunut lähimpään tai toisen kunnan alueella sijaitsevaan oppilaitokseen
  - päivittäinen koulumatka

Koulumatkatuki – mikä muuttuu?

- Jatkossa kaksi hieman erilaista koulumatkatukioikeutta
  - oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan koulutukseen oikeutetut
  - muut koulumatkatukeen oikeutetut (nykytila)
- Keskeiset muutokset
  - tuettavan koulumatkan raja 10 km -> 7 km
  - omavastuu (43 eur/kk) poistuu
  - 54 euron vähimmäiskustannuksia koskeva raja poistuu (uusia saajia erityisesti HSL-alueella)

Koulumatkatuen muodot

- Lähtökohtaisesti julkisen liikenteen käytön perusteella (halvin lipputuote)
- Oma matkustustapa, jos ei mahdollisuutta käyttää joukkoliikennettä
  - OKM:n taksa-asetuksen mukainen euromääräinen korvaus
  - Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista (465/2019)
- Voidaan maksaa myös koulutuksen järjestäjälle, jos tämä tarjoaa koulukuljetuksen

Erityiset majoitus- ja matkakorvaukset (19-21 §)

- Jos matka oppivelvollisen kodista **lähimpään** lukioon tai monialaiseen ammatilliseen oppilaitokseen on **yli 100 kilometriä**
  - opiskelija voi valita lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen välillä
  - monialainen = vähintään kaksi koulutusalaa
  - opetuskieli suomi tai ruotsi (perusopetuslain mukainen opetuskieli)
  - samat periaatteet TUVA- ja TELMA-koulutuksessa, jos nämä lähin ”soveltuva”
- Ei oikeutta, jos käyttää vapaata hakeutumisoikeutta ja hakeutuu kauemmaksi
- Ei oikeutta, vaikka hakeutuisi esim. erityisen koulutustehtävän lukioon tai tietylle koulutusalalle, jota ei lähimmässä oppilaitoksessa
- Koulutuksen järjestäjä päättää majoitus- ja matkakorvausten myöntämisestä hakemuksesta
  - muutoksenhakuoikeus hallinto-oikeuteen

Majoituskorvaus

- Vuosittaisen opintojen alkamis- ja päättymispäivän väliseltä ajalta, jos opintojen suorittaminen edellyttää asumista oppilaitoksen sijaintipaikkakunnalla
- Opintojen aikaisesta asumisesta aiheutuvat kohtuulliset kuukausittaiset asumiskustannukset, enintään kuitenkin yleisestä asumistuesta annetun lain 10 §:ssä säädetyt enimmäisasumismenot
- Se osuus kohtuullisista asumiskustannuksista, jota ei korvata muun lain nojalla (yleinen asumistuki ensisijainen)
- Ei oikeutta, jos mahdollisuus asua oppilaitoksen maksuttomassa asuntolassa

Matkakorvaus

- Oikeus niillä, joilla oikeus majoituskorvaukseen
  - sekä niillä, joilla olisi oikeus majoituskorvaukseen muutoin, mutta asuvat maksuttomassa asuntolassa
- Korvataan oppivelvollisen kodin ja opiskeluaikaisen asunnon välisistä matkoista aiheutuvat kustannukset viikonloppujen ja lomien yhteydessä
- Maksetaan halvimman käytettävissä olevan matkustustavan mukaan (lähtökohtaisesti joukkoliikenne)
- Jos matkoihin ei ole mahdollisuutta käyttää joukkoliikennettä, koulumatkatukilain mukaiset oman matkustustavan matkakustannukset (OKM:n taksa-asetuksen mukaisesti)

Muita huomioitavia maksuttomuuteen liittyviä muutoksia

- Oikeus maksuttomaan päivittäiseen ruokailuun laajenee oppivelvollisilla
  - aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa (LukioL 35 §) ja ammattitutkintokoulutuksessa (AKL 100 §)
- Oppisopimuskoulutuksen matkakorvauksen raja laskee oppivelvollisilla 10 km -> 7 km (AKL 102 §)
- Asuntopaikat myönnettävä ensisijaisesti oppivelvollisille ja muille maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille (AKL 104 §)
  - otetaan kuitenkin huomioon asuntolapaikan tarve
- Oikeus opiskeluhuoltoon laajenee oppivelvollisilla (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1 §)
  - aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa ja ammattitutkintokoulutuksessa

Vammaisten opiskelijoiden tukitoimet

- Käytettävissä lukiolain mukaiset oppimisen tuen ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiset erityisen ja vaativan erityisen tuen muodot
  - oikeus erityiseen tukeen myös TUVA-koulutuksessa
- Avustajia, tulkkauspalveluita ja kuljetuksia koskevat periaatteet eivät muutu
  - opiskelun edellyttämät avustajapalvelut ja erityiset apuvälineet AKL, muutoin vammaispalvelulain kautta
  - kuljetukset vammaispalvelulaki ym.
  - Kelan tulkkauspalvelut
  - erityisoppilaitosten asuntolat
- OVL 17 §: **Koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa selvittää palveluiden ja tukitoimien tarve sekä ohjata oppivelvollista hakemaan tarvittavia palveluita ja tukitoimia.**

TIETOJEN-SAANTI

Tietojensaanti (23 §) ohjaus- ja valvontavastuu

- Ohjaus- ja valvontavastuussa olevalla opetuksen/koulutuksen järjestäjällä ja kunnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tässä laissa säädettyjen tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot toiselta opetuksen/koulutuksen järjestäjältä tai kunnalta
  - oppivelvollisen hakeutumisesta
  - opiskelupaikan saamisesta ja vastaanottamisesta
  - opintojen aloittamisesta ja keskeyttämisestä sekä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä
- Käytännössä pääasiassa opiskelijavalintarekisteristä ja Koski-tietovarannosta

Tietojensaanti maksuttomuus (23 §)

- Koulutuksen järjestäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tässä laissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen liittyvien tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot koulutuksen järjestäjältä tai ohjaus- ja valvontavastuussa olevalta kunnalta
  - opiskelijan oppivelvollisuudesta
  - aiemmista opinnoista
  - oppivelvollisuuden tai aiempien opintojen keskeyttämisestä
- Käytännössä pääasiassa Koski-tietovarannosta

Tieto maksuttomasta koulutuksesta tallennettava

- Koulutuksen järjestäjän tulee opintojen alkaessa selvittää, onko opiskelijalla oikeus maksuttomaan koulutukseen vai ei
- Tieto tallennettava opetuksen ja koulutuksen tietovarantoon
  - Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä 9 c §
  - maksuttomuutta koskevaa tietoa käyttävät myös Kela ja YTL
- Tallennettava myös tieto, jos opiskelijan oikeutta maksuttomaan koulutukseen on pidennetty (pidennysjakso)

Oppivelvollisuusrekisteri

- Uusi 2 a luku (Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä)
  - oppivelvollisuusrekisteriin tallennettuja tietoja käytetään opetuksen ja koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksen ylläpitäjille sekä kunnille oppivelvollisuuslaissa säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseen sekä maksuttoman koulutuksen toteuttamiseen
  - sisältää tiedot henkilön oppivelvollisuuden suorittamisen alkamisesta, keskeyttämisestä ja päättymisestä sekä tiedon oppivelvollisuuslaissa säädetyllä tavalla ohjaus- ja valvontavastuussa olevasta tahosta
- Koulutuksen järjestäjän tallennettava tieto
  - jos oppivelvollisuus alkaa muulloin kuin 7-vuotiaana
  - oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämispäätökset
  - tieto (asuin)kunnasta, jolle tehty ilmoitus oppivelvollisesta

Tietojen saanti opiskelijan siirtyessä toiseen oppilaitokseen (23 §)

- Oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen
  - aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen **koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät** tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle
  - käytännössä yleensä erityisen tuen tarpeeseen liittyviä tietoja
  - vastaavat tiedot on annettava myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä

Rehtorin ja opettajan tiedonsaantioikeus (23 §)

- Oppivelvollisen siirtymisen yhteydessä annettavien välttämättömien tietojen lisäksi
- Rehtorilla ja oppivelvollisen opetukseen osallistuvalla opettajalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot **opiskelijahuoltotyöhön** osallistuvilta

Mistä lisätietoja?

Oppivelvollisuuslaki (1214/2020)
https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214

Hallituksen esitys HE 173/2020 vp
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_173+2020.aspx

OKM-nettisivut
https://minedu.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen

UKK-palsta
https://minedu.fi/kysymyksia-ja-vastauksia-oppivelvollisuudesta

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET